

FAKULTNÍ NEMOCNICE®
OLOMOUC

Využití 3D tisku v radiodiagnostice

Ing. Lenka Dohnalová, LFRO

FN Olomouc a 3D tisk

3D model miminka

UZ zobrazení obličeje v 20.-31. týdnu těhotenství
Nutná úprava pořízené série snímků

Porodnická klinika FN Olomouc

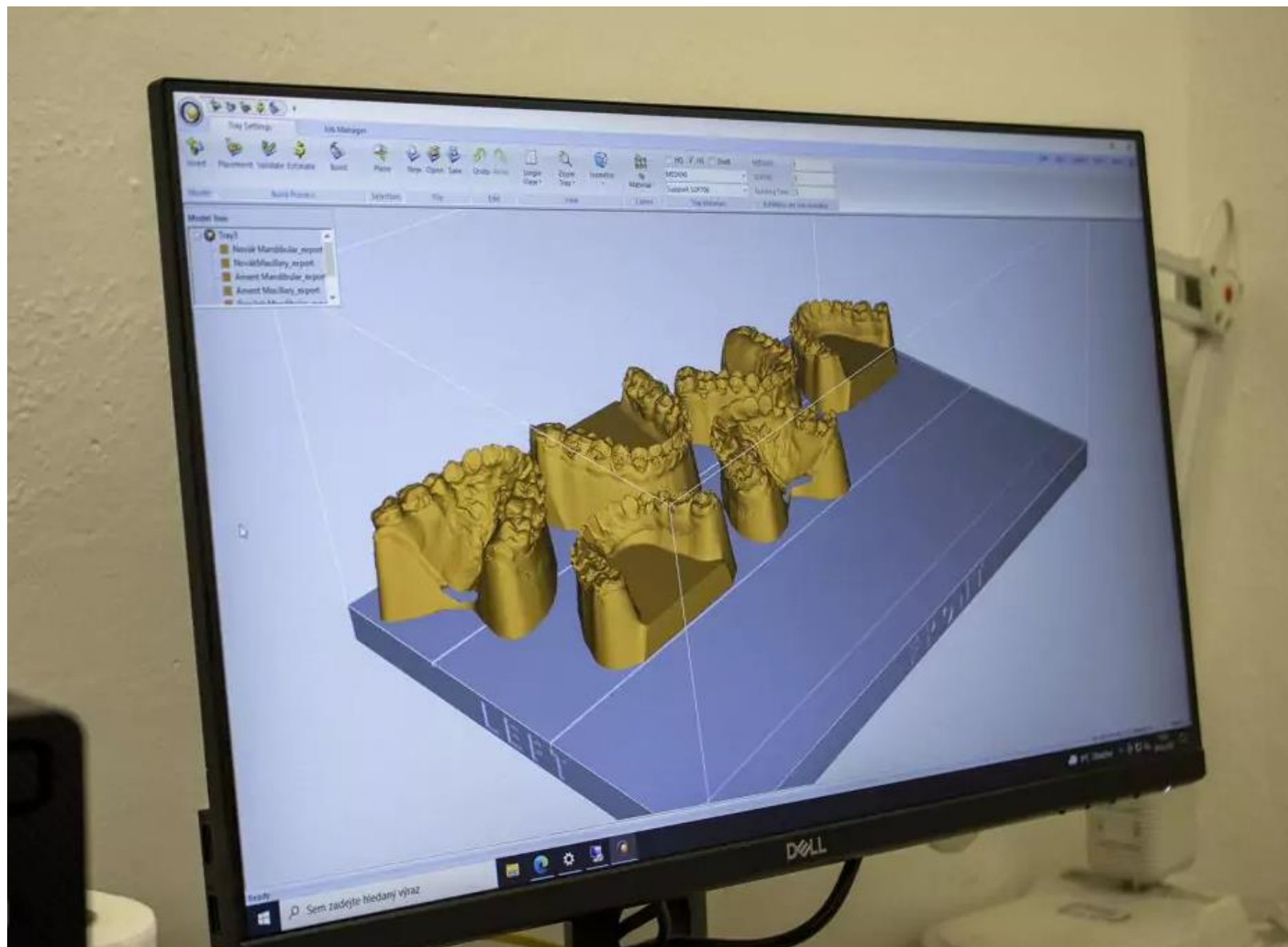
Během standardní kontroly v rámci centra porodní asistence

3D tisk

Cca 12 hodin, cena 1130 Kč

FN Olomouc a 3D tisk

Klinika zubního lékařství

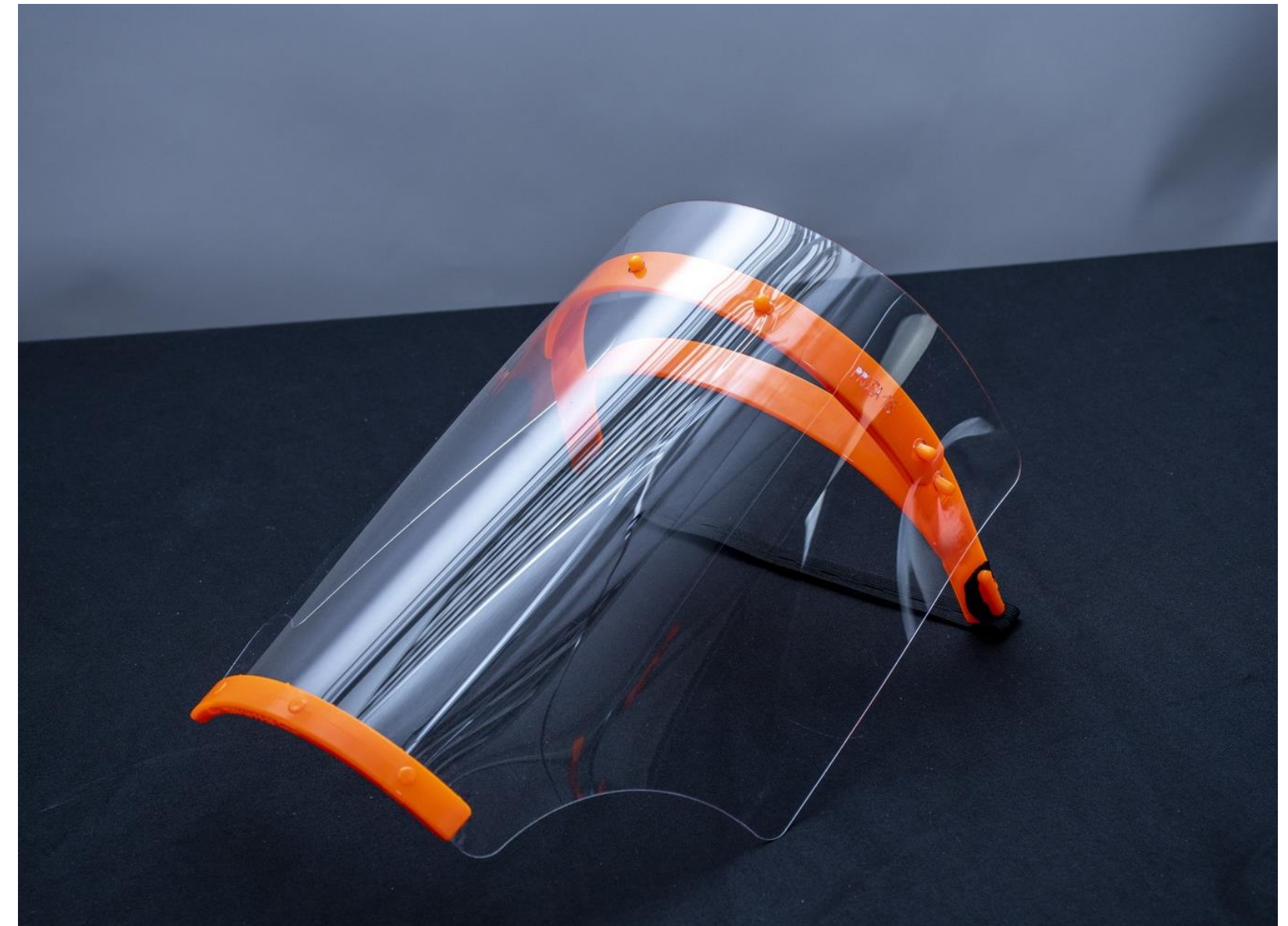
Tvorba modelů pro výuku, plánování léčby, ortodontické pomůcky ...

FN Olomouc a 3D tisk

ARO

Ochranné štíty Covid-19

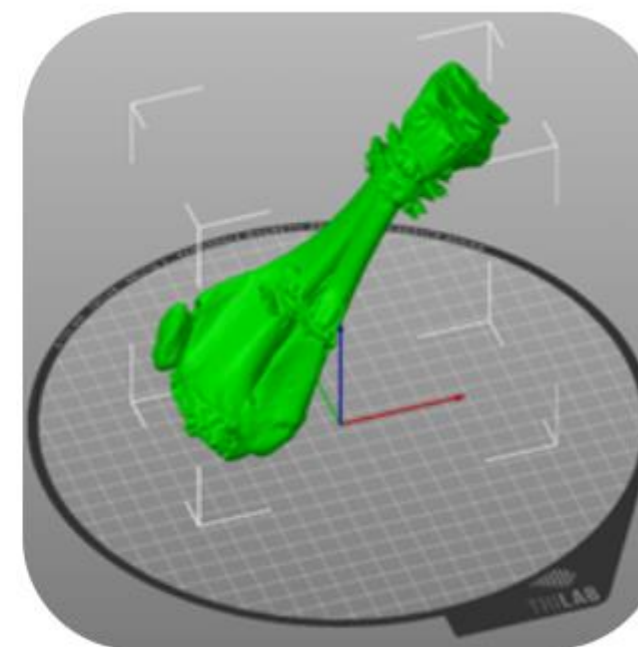

FN Olomouc a 3D tisk - LFRO

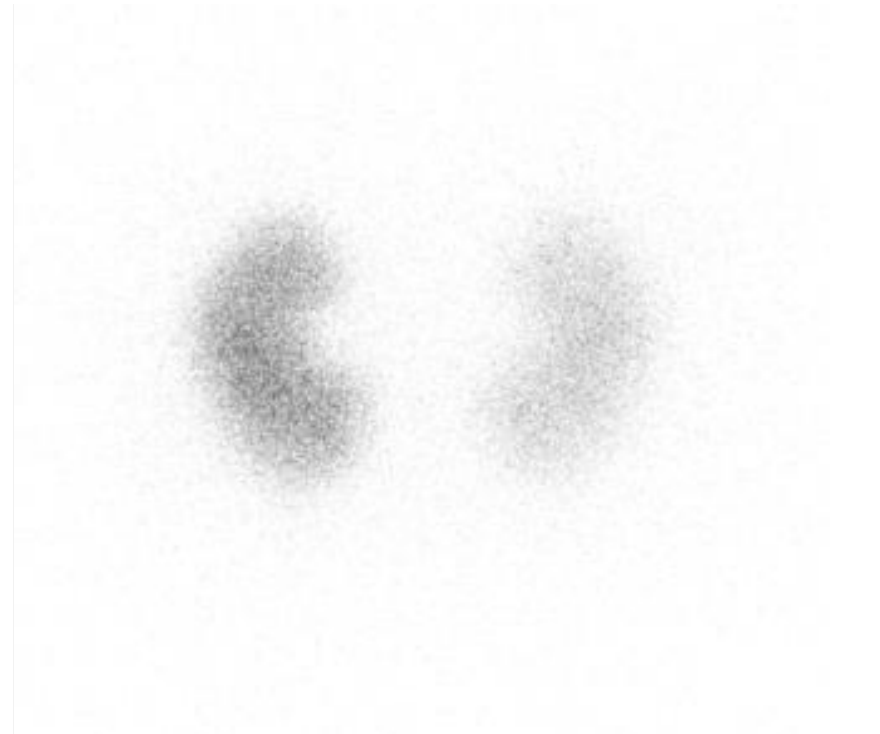
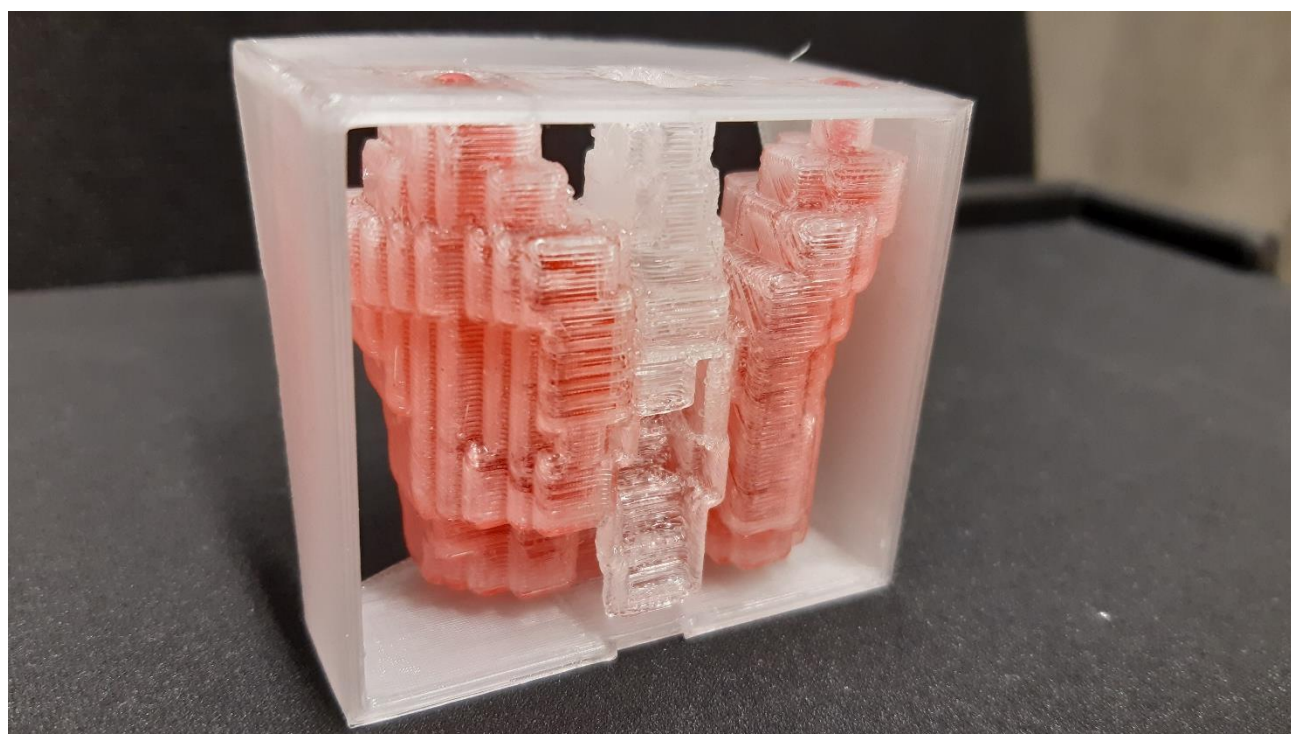
Traumatologie

Spolupráce s Ústavem biofyziky LF UPOL
Segmentace dat z CT – významná závislost kvality
tisku na zdroji dat, resp. způsobu pořízení

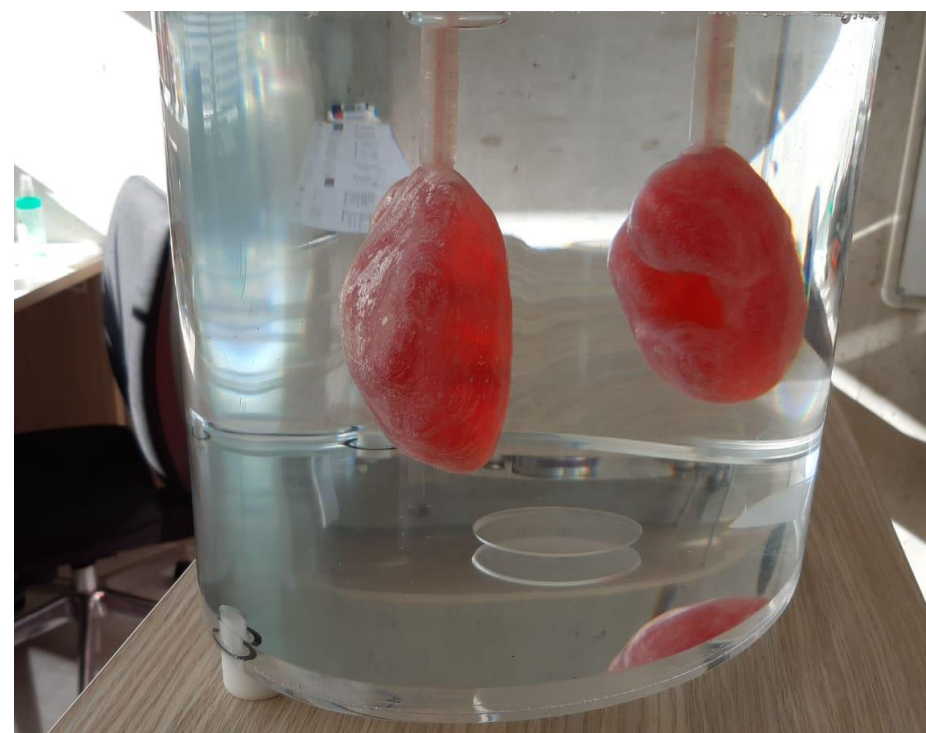
FN Olomouc a 3D tisk - LFRO

Klinika nukleární medicíny
Vodou plnitelné součásti fantomu
Opakované použití – stejná životnost jako komerční fantomy

Flexibilita tvarů
Geometrické tvary nebo tvary přizpůsobené lidské anatomii (ledviny atd.)

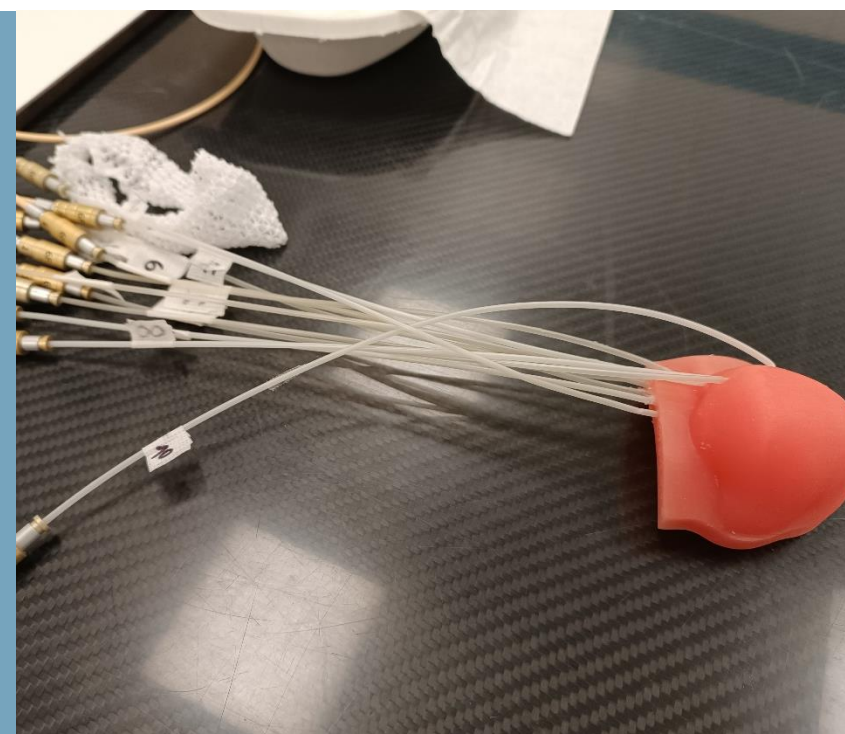

FN Olomouc a 3D tisk - LFRO

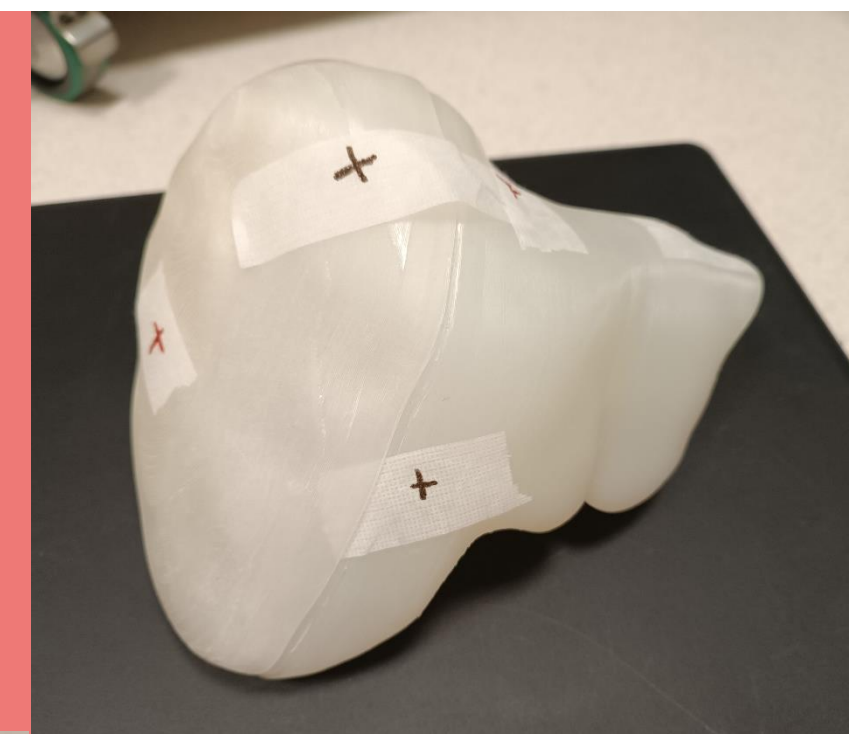
Onkologická klinika

Tvorby bolusů pro radioterapii a testovacích pomůcek.

Testovací pomůcka pro tracking povrchu pacienta

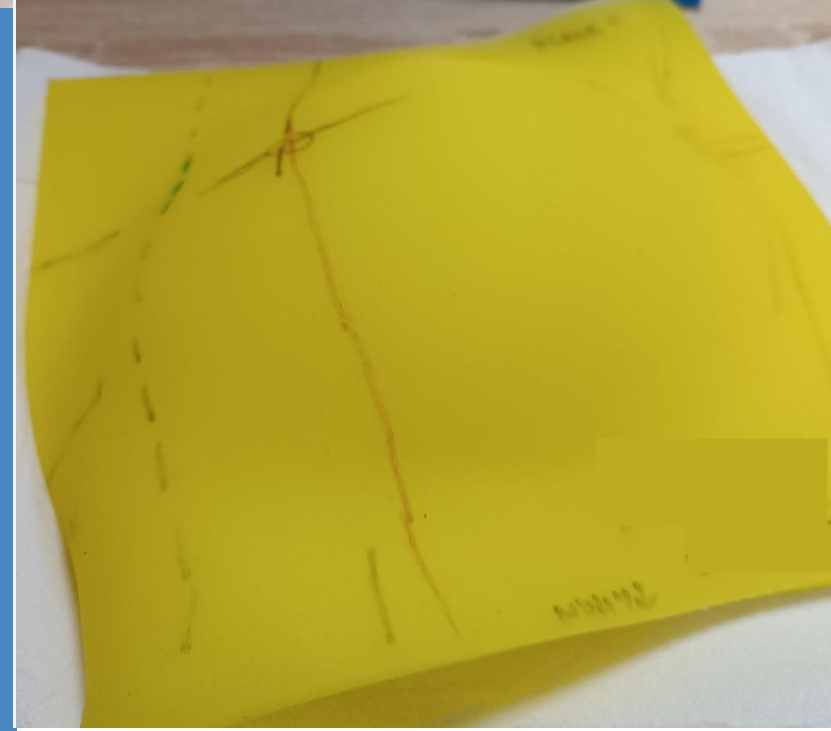
Bolus pro oblast hrudníku

Odlitek pro muláž nosu

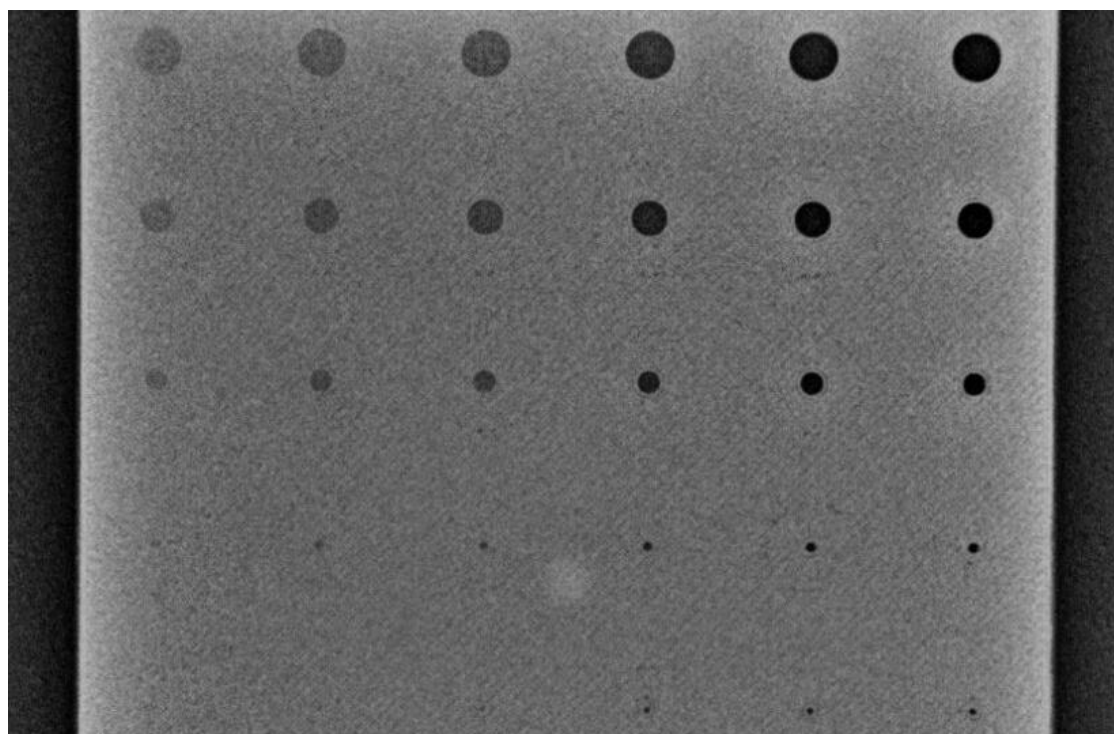

Model jater s aplikovanými zrny pro kontrolu trackingu

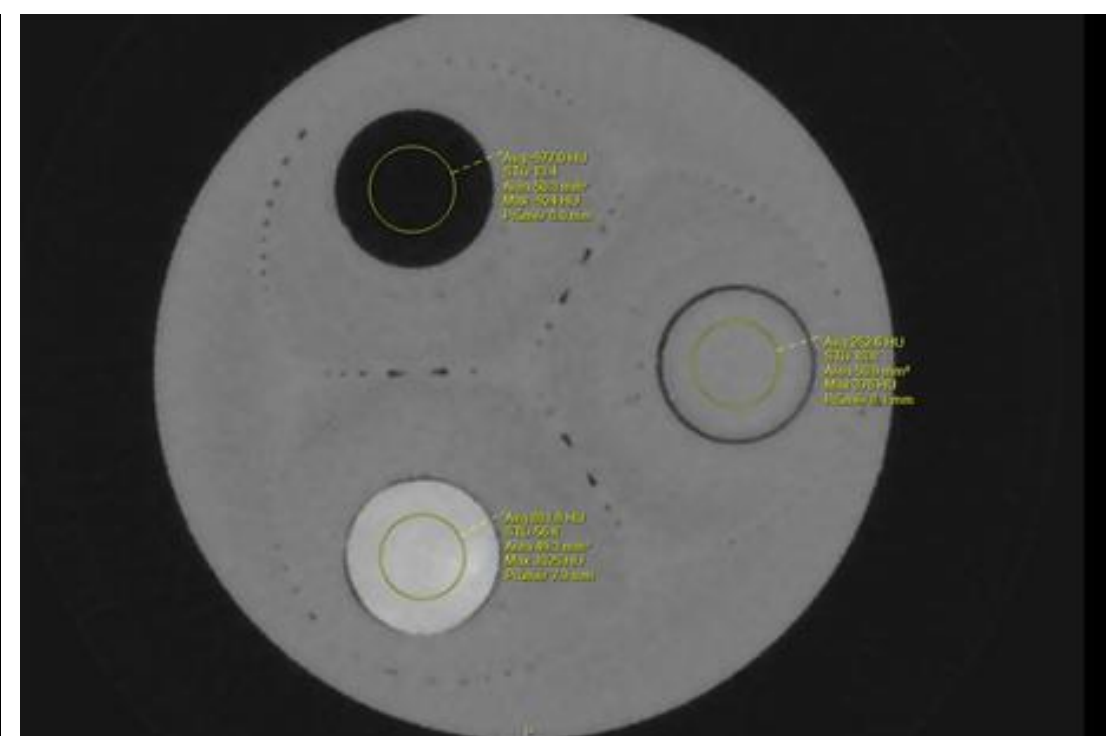
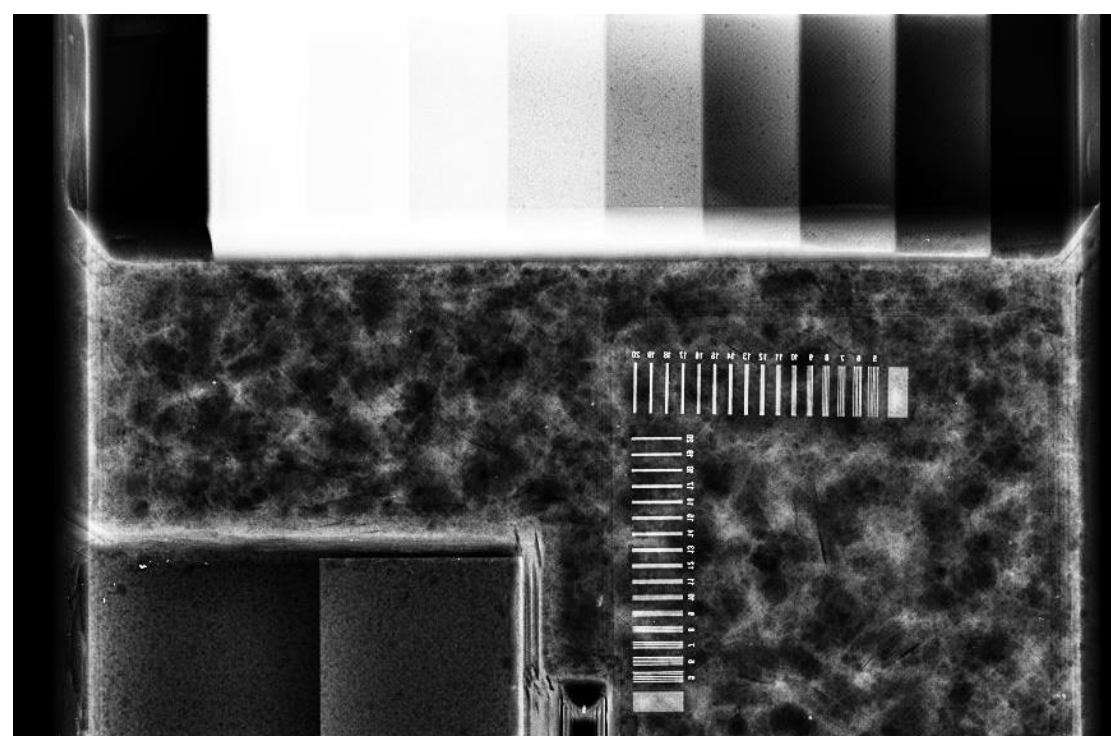
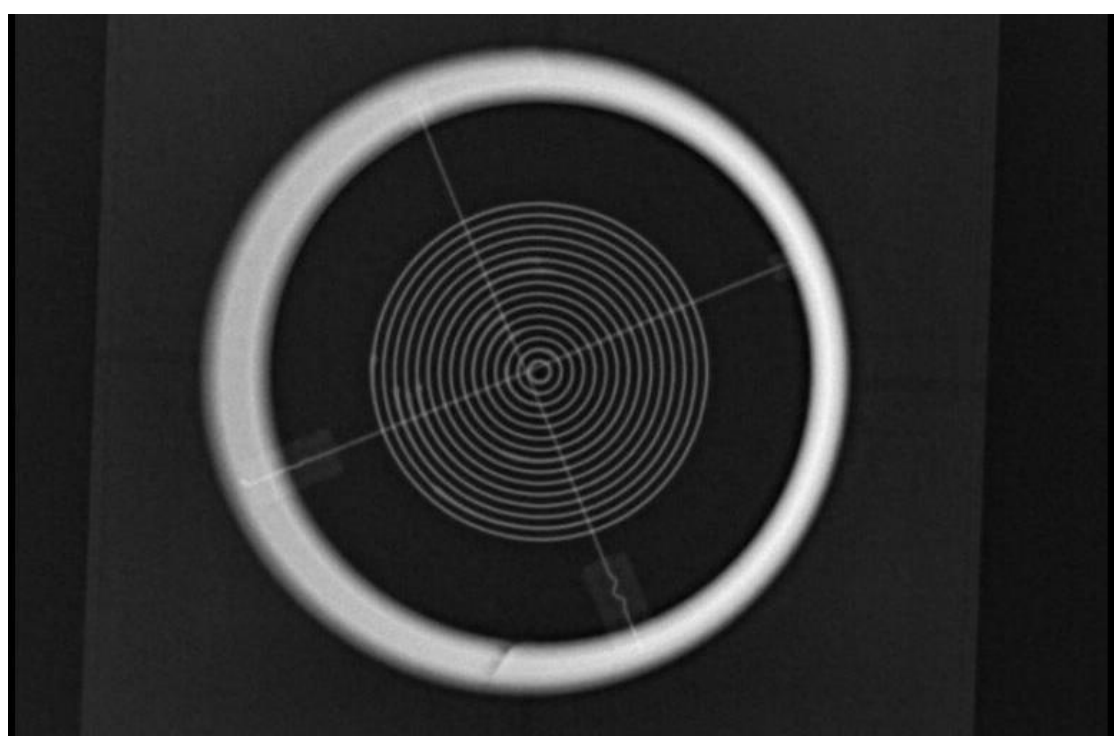
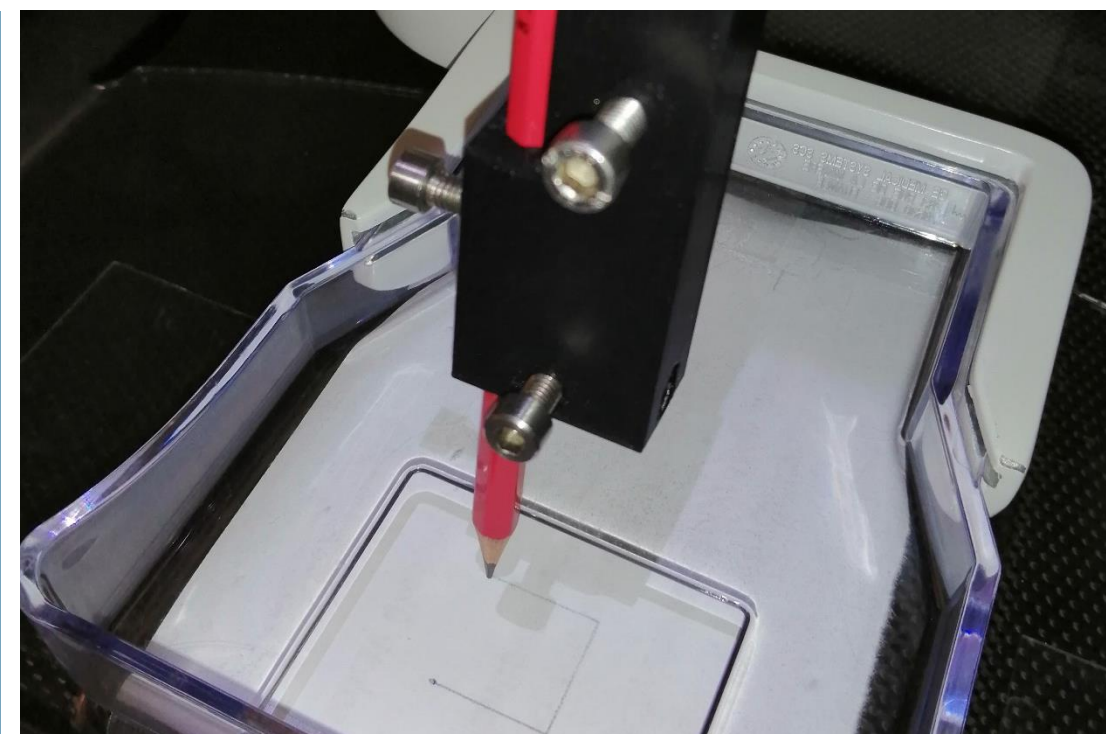

FN Olomouc a 3D tisk - LFRO

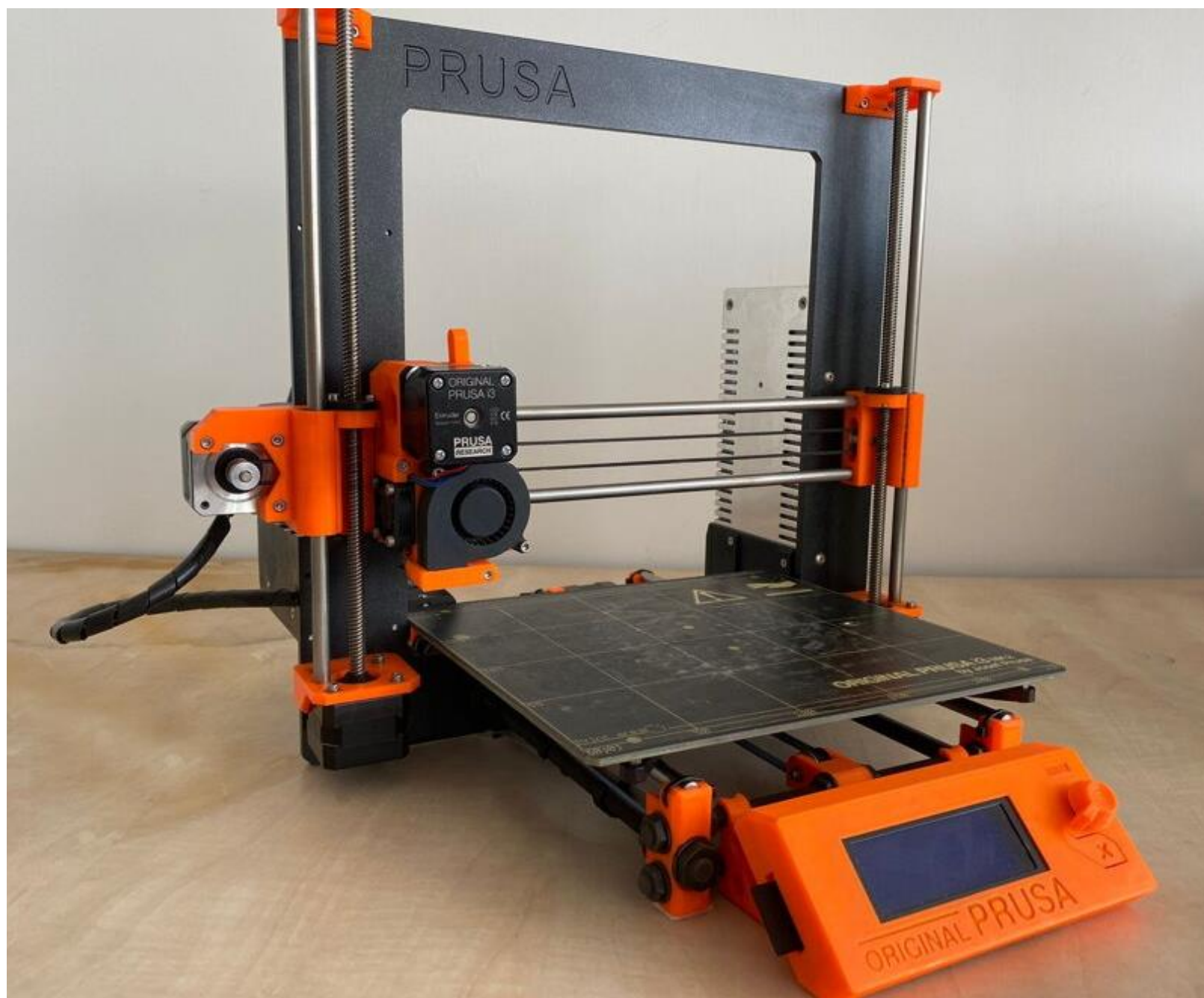

Radiodignostika
Tvorba přizpůsobených fantomů a pomůcek pro kontrolu kvality pro různé rtg modalily

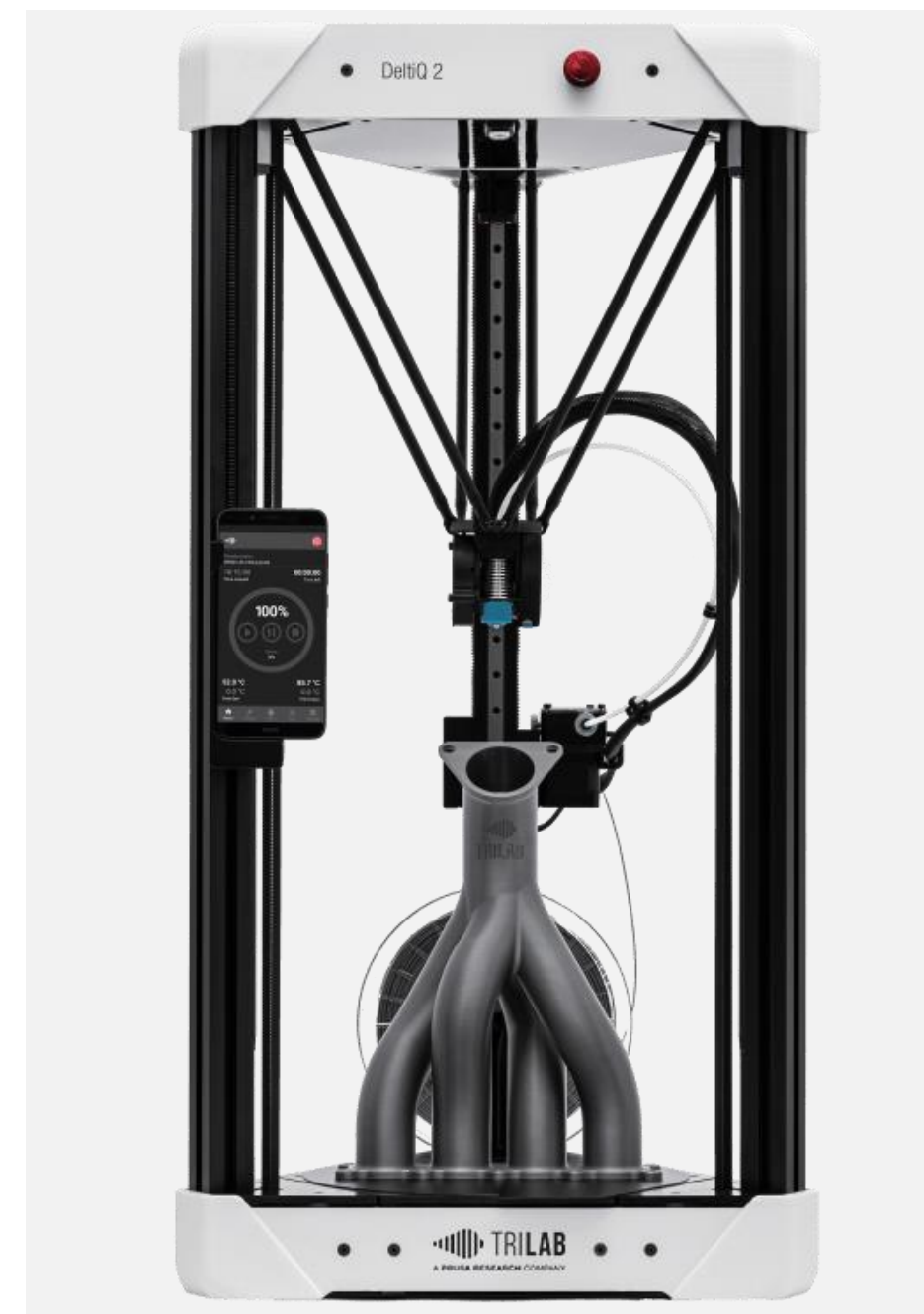

3D tiskárny na LFRO

Prusa i3 MK2

Trilab DeltiQ 2

Tvorba modelu

Program Autodesk Fusion a Prusa Slicer

Modelování 3D objektů

Vytvoření předlohy pro tisk – výplň nebo forma
Program nasimuluje potřebné výztuhy (lešení), přemostění ...

Segmentace objektu z CT

Pro tvorbu fantomů přizpůsobených lidské anatomii
Program 3D Slicer

Prostorová omezení

Prusa i3 MK2/3 – tisknutelný rozměr 25*21*21 cm
Trilab DeltiQ 2 - tisknutelný rozměr Ø25 cm, výška 50 cm

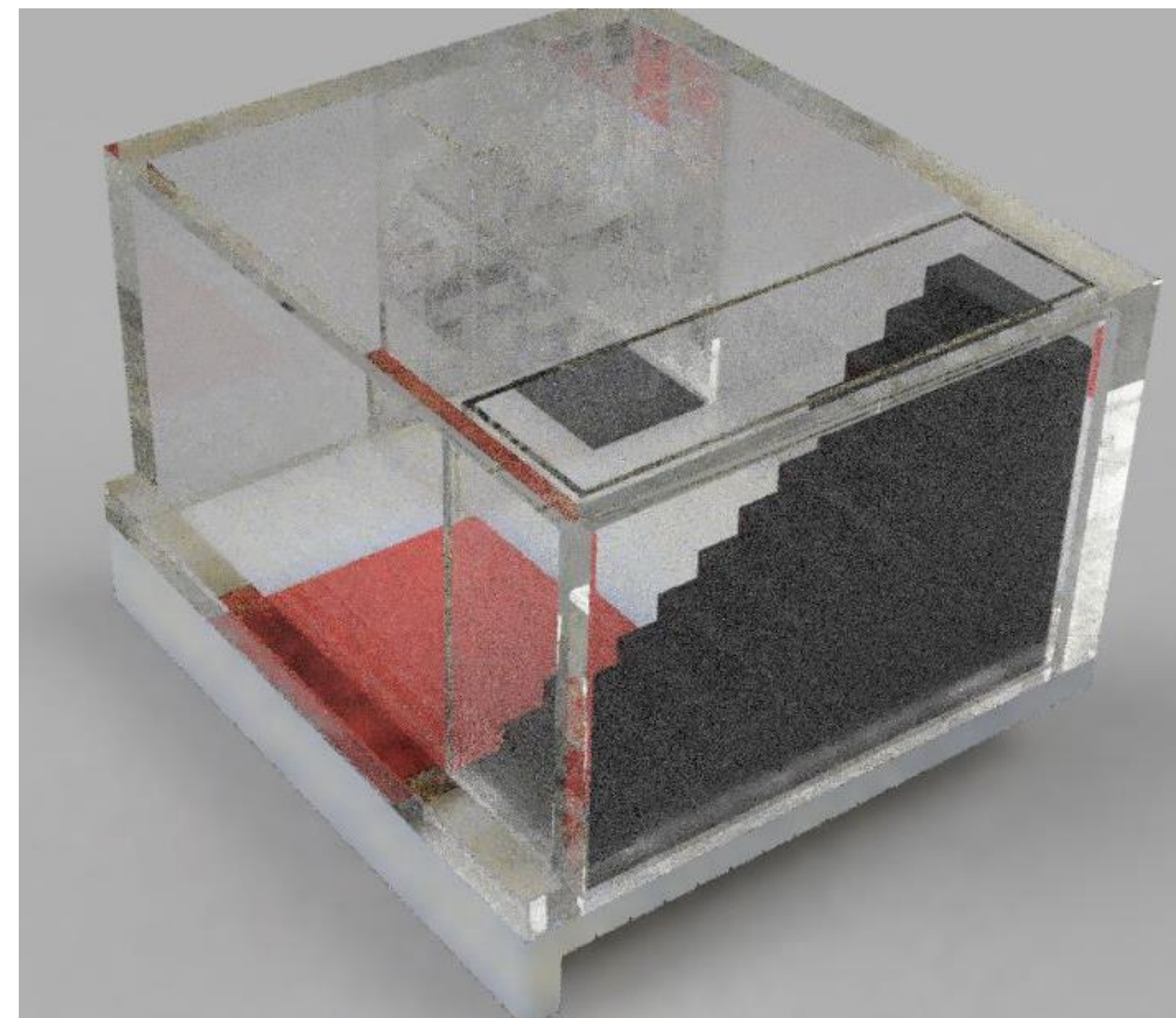
Prostorové rozlišení

V osách x a y dáno velikostí trysky a konstrukcí tiskárny – cca 0,25 mm
Ve směru osy z dáno nastavenou tloušťkou vrstvy – cca od 0,05 mm

Doba tisku

Na základě modelu a nastavených parametrů rozlišení, tloušťky řezu a velikosti objektu software stanoví předpokládanou dobu tisku
Řádově hodiny

PLA

„PolyLactic Acid“

Nejpoužívanější filament

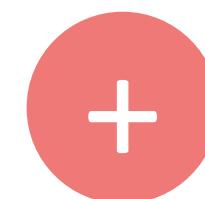
Vyráběn z rostlinných škrobů (ne z ropy)

Biologicky odbouratelný

Vhodný pro tisk malých i velkých výrobků

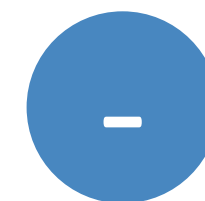
Teplota tisku 215 – 230 °C

Hustota 1,25 g/cm³

Nízká cena

Nízká objemová smrštitelnost

Křehký – nevhodný na mechanicky namáhané součásti

Nízká teplotní odolnost (pouze do 60°C) + degradace pod UV

Složitý post-processing – mokré broušení

PVB

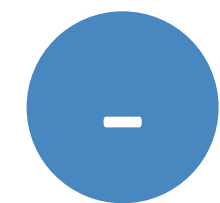
„PolyVinyl Butyral“

Transparentní materiál – při malých tloušťkách
Umožňuje vyhlazení povrchu pomocí isopropyl alkoholu (IPA)
Teplota tisku 215 – 230 °C
Hustota 1,09 g/cm³

Lepší mechanické vlastnosti než PLA
Větší pevnost v tahu a „soudržnost“
Nízká objemová smrštitelnost

Hygroskopický materiál – citlivý i na vzdušnou vlhkost
Nízká teplotní odolnost (pouze do 60°C)
Vyšší cena než PLA

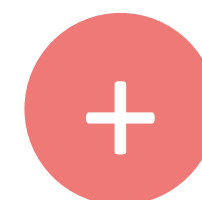

PETG

„PolyEthylenTereftalát modifikovaný Glykolem“

Jeden z nejnadněji tisknutelných materiálů
Pro tisk levných technických dílů (např. díly tiskáren Prusa Research)
Teplota tisku 230 - 240 °C

Vhodný pro tisk mechanických částí
Dobrá tepelná odolnost (do 80°C)
Voděodolný, dobře přilnavý a tvrdý materiál
Malá teplotní roztažnost
Pevný materiál – vhodný pro tisk větších modelů

Není vhodný pro tisk detailů
Obtížně sejmutelný z podložky po tisku – přichytává se
Rozpustný v nebezp. chemikáliích – dichlormetan
Model se musí po vytisknutí chladit, aby byl model tvrdý a pevný

PETG + Wolfram

„PolyEthylenTereftalát modifikovaný Glykolem“

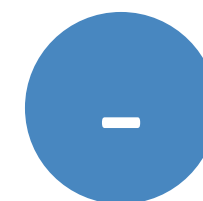

Materiál PETG obsahující příměs až 70 hmotnostních % wolframového prachu

Vhodný pro tisk pomůcek, u nichž je žádoucí vysoký kontrast

Pro rtg svazky polotloušťka menší než 0,3 mm – již tenká vrstva značně utlumí svazek

Nehomogenní rozmístění zrn W prachu ve filamentu

Velmi vysoká cena

„Post processing“

3D tisk není samospásná metoda

tisk ≠ hotový fantom

Lepení

Aceton nebo lepidlo

Broušení

Smirkový papír, pilníky ...

Vyhlazování

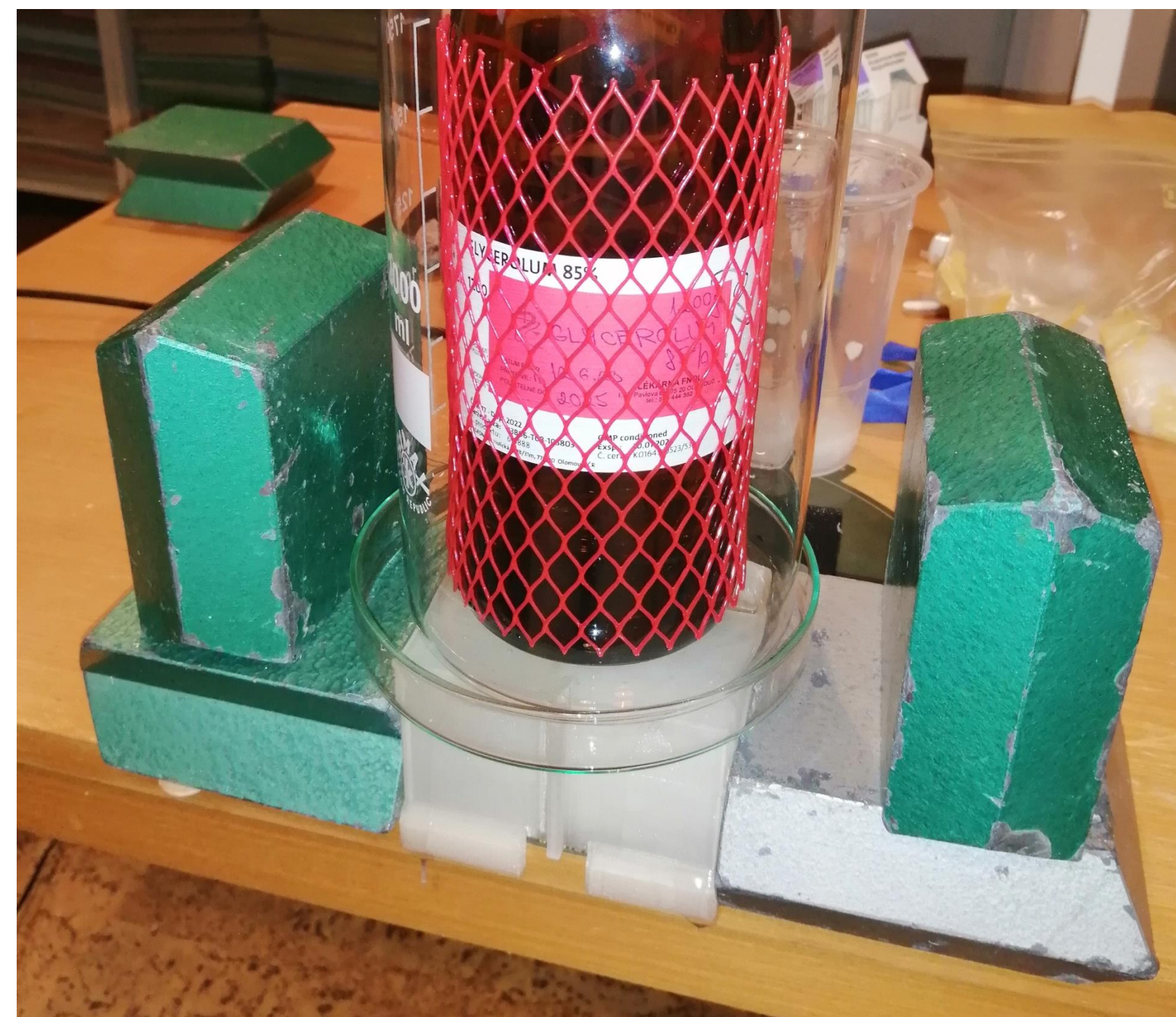
Povrch PVB možné vyhladit alkoholem (IPA)

Zamezení úniku kapalin

U plnitelných fantomů je nutné jejich povrch ošetřit epoxidem XTC-3D

Zabrání hygroskop. vlastnostem a úniku kapalin mezi vrstvami

3D tisk + další materiály

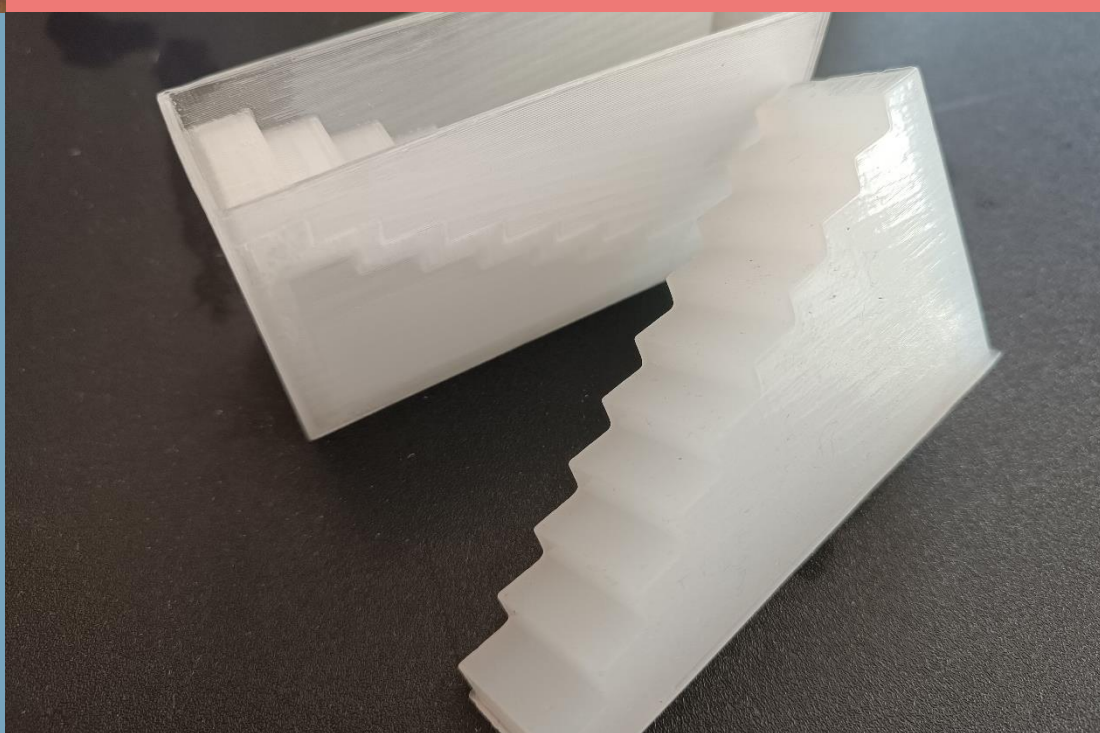

Kromě prvků/pomůcek, které mohou být tvořeny jen z tisknutelného materiálu, umožňuje vytvořit fantomy, bolusy pro RT atd. i z jiných materiálů, jejichž použití samostatně nebylo možné nebo velmi složité – 3D tisk slouží jako forma

Výběr a testování vhodného materiálu výplně, aby jeho vlastnosti (zeslabení,...) odpovídaly „tkáni“, kterou mají nahradit

Polotloušťka, CT čísla atd.

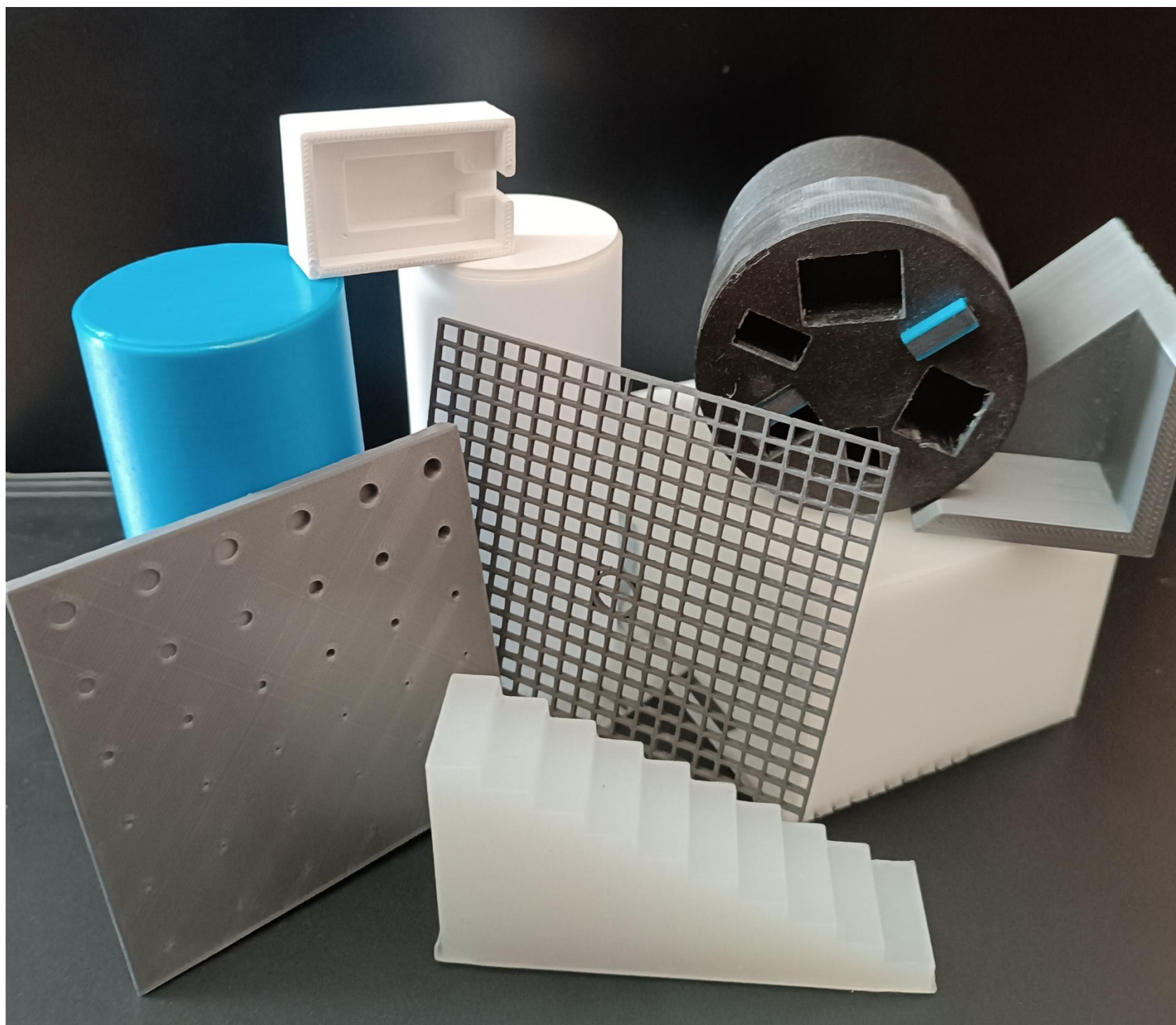
Zpracování materiálů bez chemické laboratoře

Materiály musí být stabilní a případně i kombinovatelné s dalšími materiály

2 složkový adiční silikon, parafín, polyuretanový kaučuk, jodová kontrastní látka, voda...

Fantomy a pomůcky RF v radiodiagnostice

Testovací fantomy pro ZPS

Zubní CBCT

Tomosyntéza a stereotaktická biopsie v mamografii

Kontrast/detail fantom

Pomůcky pro provádění ZPS

Stanovení vyosení svazku rtg

Soulad středu rad. pole se středem receptoru obrazu

Zaměřovací systém bioptického systému v mamografii

Velikost radiačního pole

Pomůcky

Držák intraorálního detektoru

Držáky pro PMMA desky

3D tisk v radiodiagnostice

Proč?

- Možnost testování specifických vlastností jednotlivých modalit
- Dostupnost
- Usnadnění testování - více testů z 1 snímku, resp. série snímků
- Možnost přizpůsobit testovaný objekt reálné tkáni díky materiálům výplně a rozměrům
- Lepší objektivita některých testů v porovnání s testy dopor. výrobcem
- Možnost kombinovat se standardizovanými testovacími prvky
- Nízká cena
- Tvorba pomůcek nedostupných na trhu
- Možnost operativní výměny jednotlivých prvků fantomu
- Ideální pro relativní měření v rámci ZPS
- Tvorba forem pro využití dalších vhodných materiálů

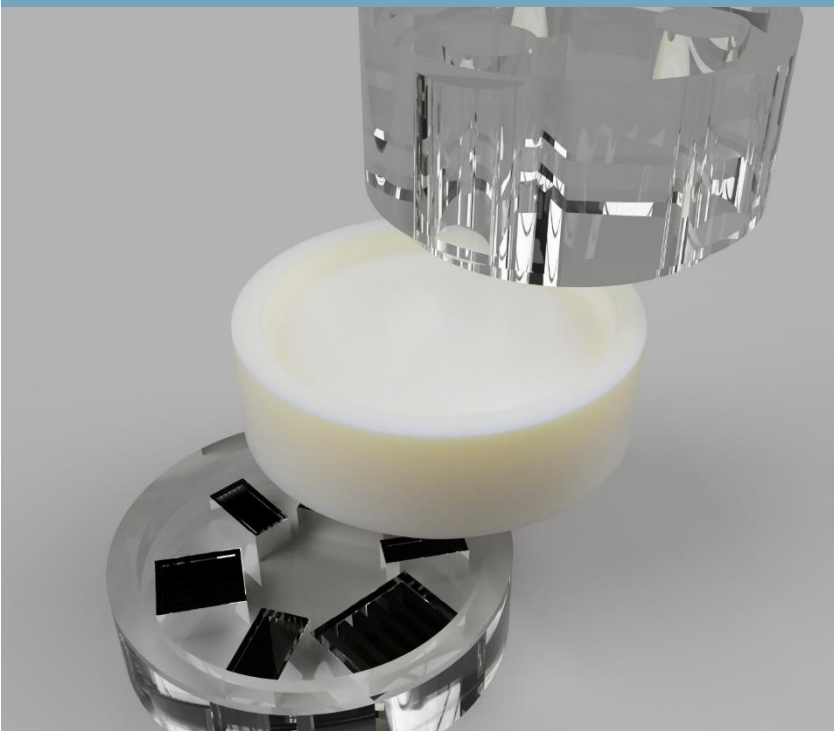
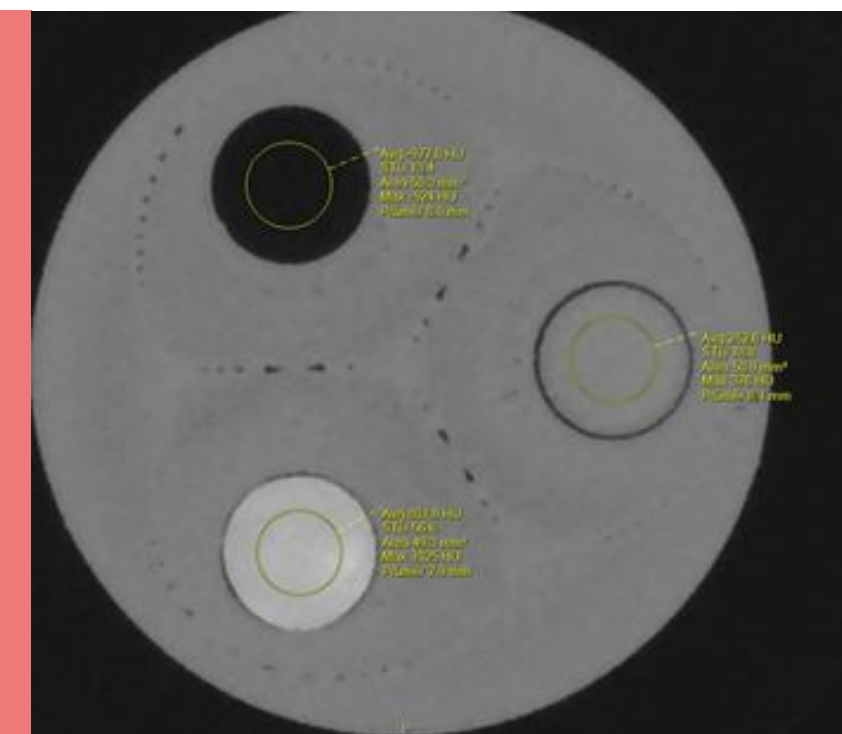
CBCT zubní fantom

Rutinní testování funkcí CBCT

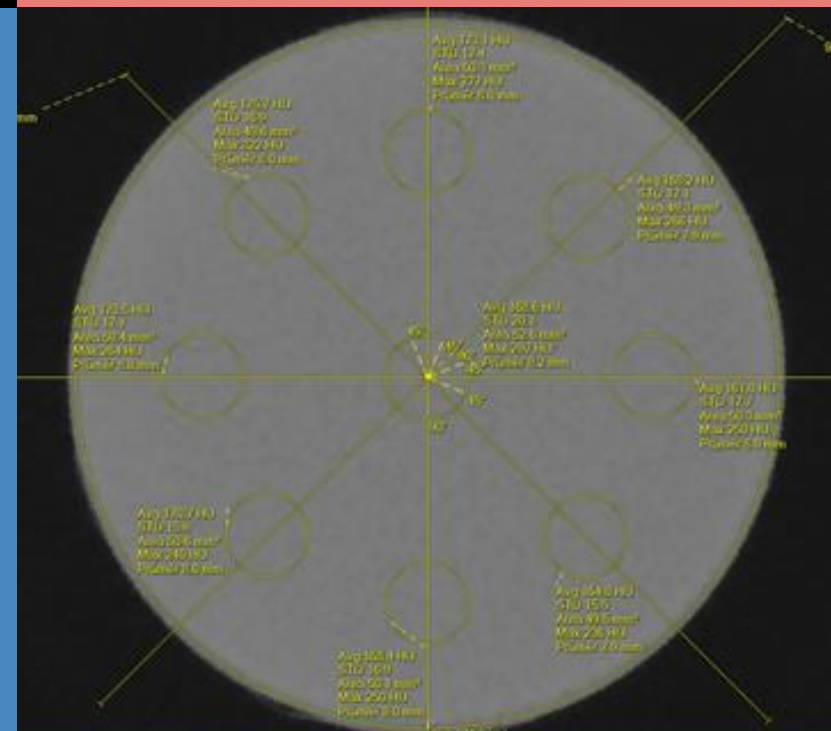
Homogenita

Plný disk/disk plnitelný vodou

Prostorové rozlišení

LP z PETG+wolfram

Plnitelné nádoby pro kontrolu CT čísla

Vzduch, voda/měkká tkáň, „kost“

Fantom pro tomosyntézu a stereotaktickou biopsii v mamografii

Univerzální fantom simulující SOP („standardní olomoucký prs“) + hodnocení všech parametrů ze snímků z 1 rotace

Použité materiály

PVB – kostra fantomu + prvek pro kontrolu úhlů rotace

Polyuretanový kaučuk – Clearflex 30 – CNR, prsní tkáň, rozlišení nízkého kontrastu

Hliníkový plíšek tloušťky 1 mm;

Single-exposure high contrast resolution phantom

Parafínové pecky – pro simulaci tuku v prsní tkáni

Chirurgická ocel

Testované charakteristiky

Rozlišení nízkého kontrastu a SNR

Rozlišení při vysokém kontrastu – mezní kontrast

CNR

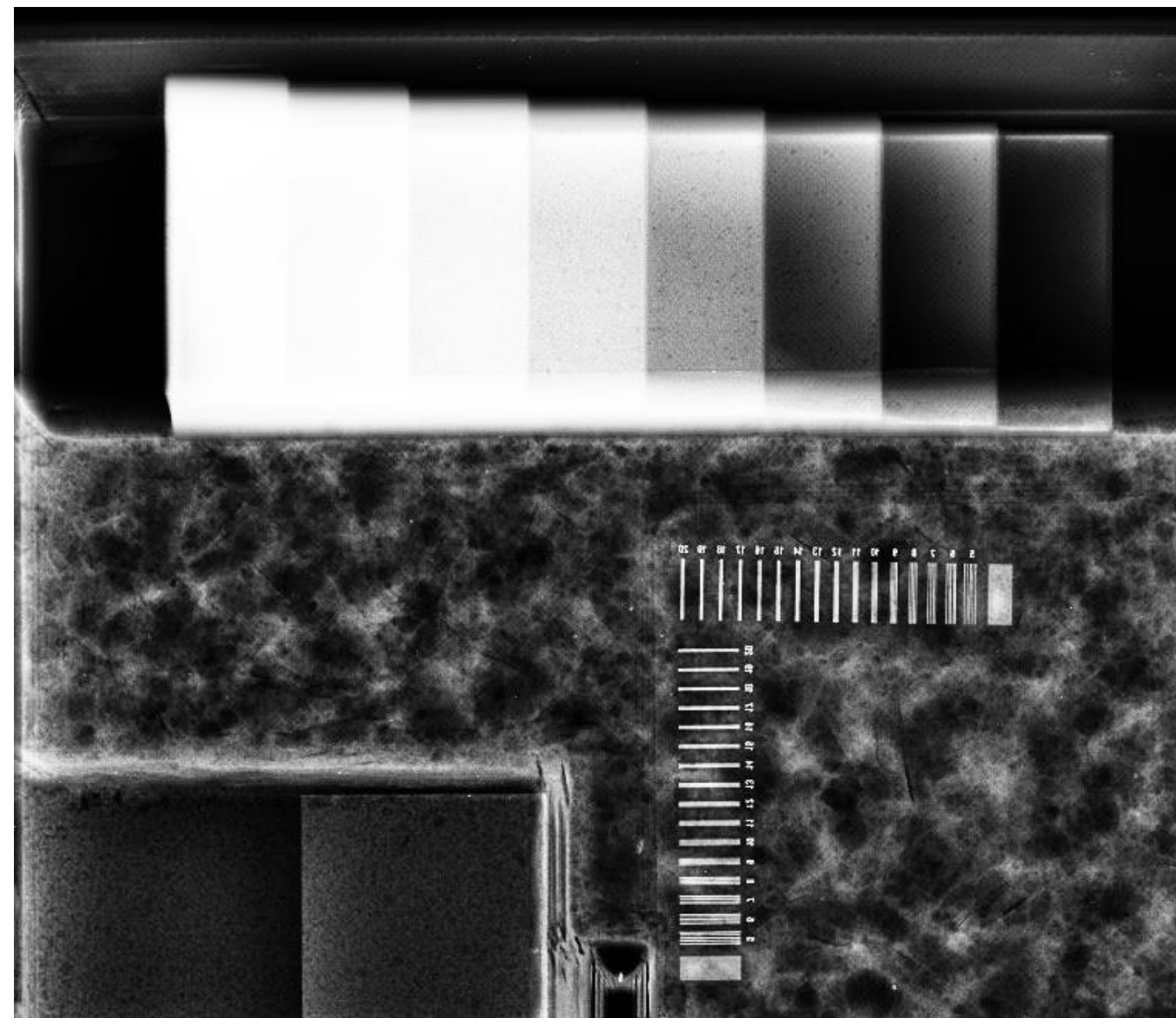
Stabilita AEC

Kontrola tloušťky komprese

Test chybějící tkáně u hrudní stěny

Střední dávka v mléčné žláze

Kontrola úhlů rotace při tomosyntéze

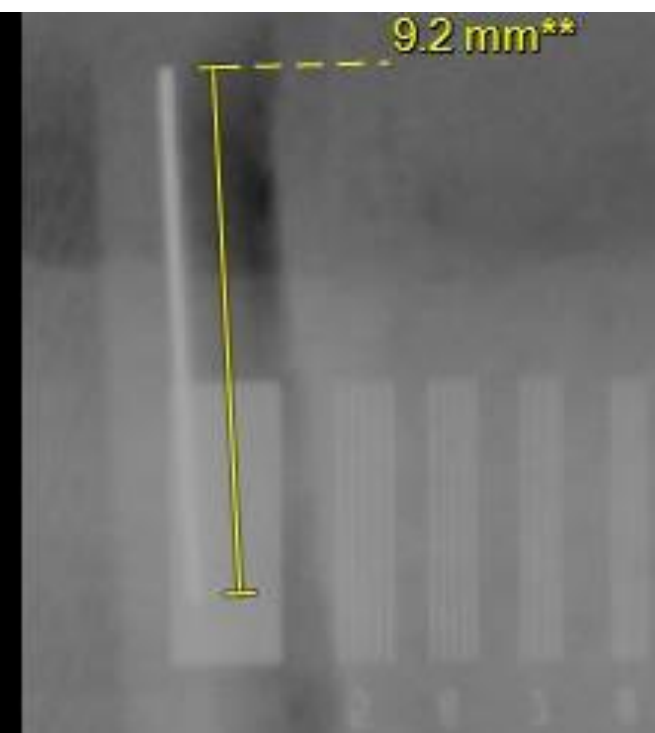

Specifické testy

Kontrola úhlů rotace pro
mamografie GE

centrum rotace 4,3, resp. 2 cm nad
podpěrou pacientky

Nedozáření k hrudní stěně

Stanovení díky znalosti přesného
umístění jednotlivých prvků ve
fantomu, tedy i jejich vzdálenosti od
hrudní stěny

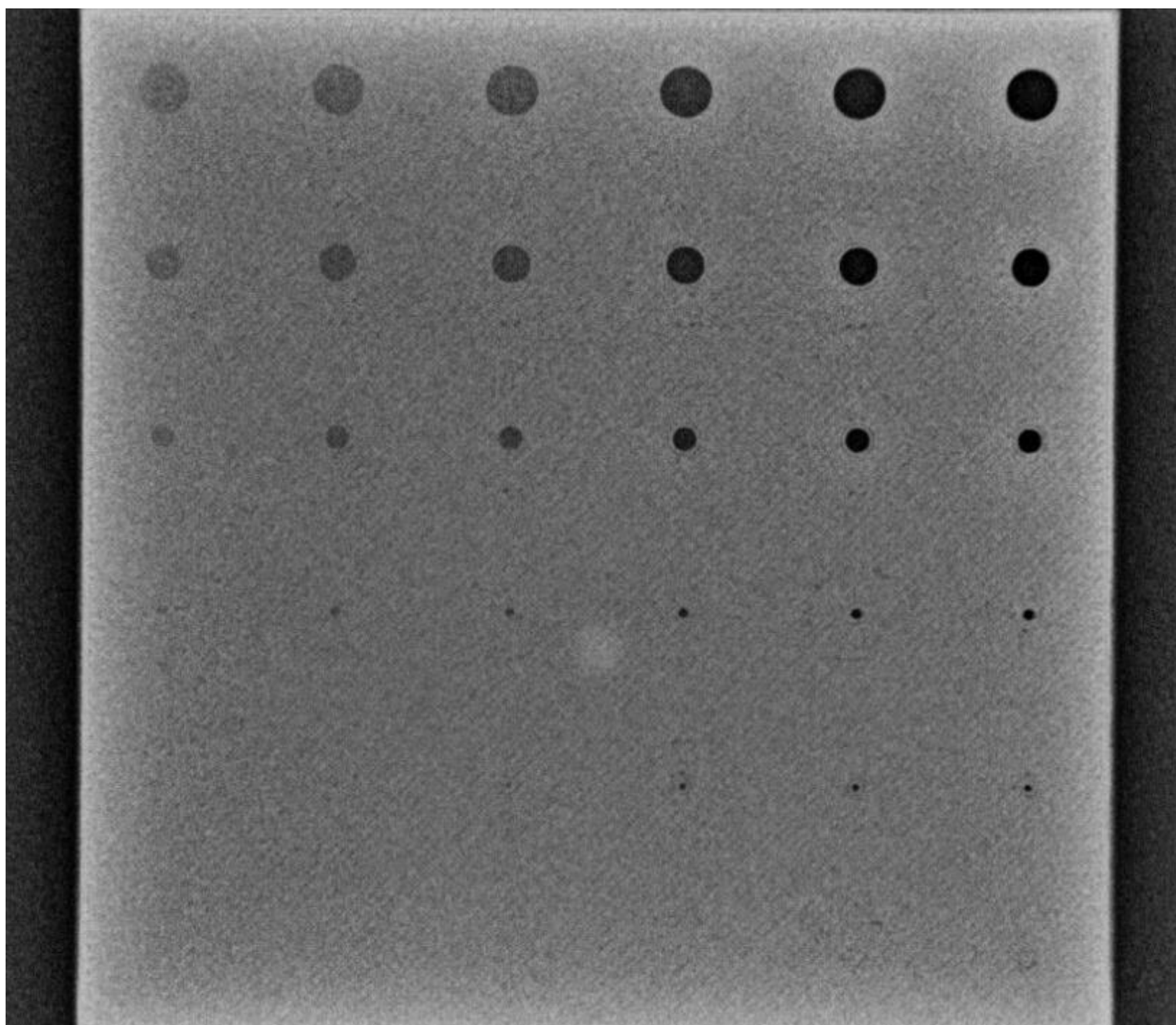
Srovnání indikovaného úhlu
rotace s úhlem stanoveným
pro 9 projekcí

Fantom je používán také pro
kontrolu sestavy pro
stereotaktickou biopsii pod
MM kontrolou

Uzpůsobeny rozměry fantomu

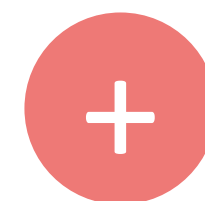
Kontrast-detail fantom

Blok z PLA s 6x6 maticí prohlubní

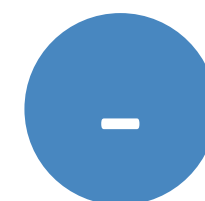
V každém řádku 6 válcových prohlubní se stejným průměrem

V každém sloupci 6 válcových prohlubní o stejné hloubce

Vhodný pro rychlé ověření stálosti kvality zobrazení v čase

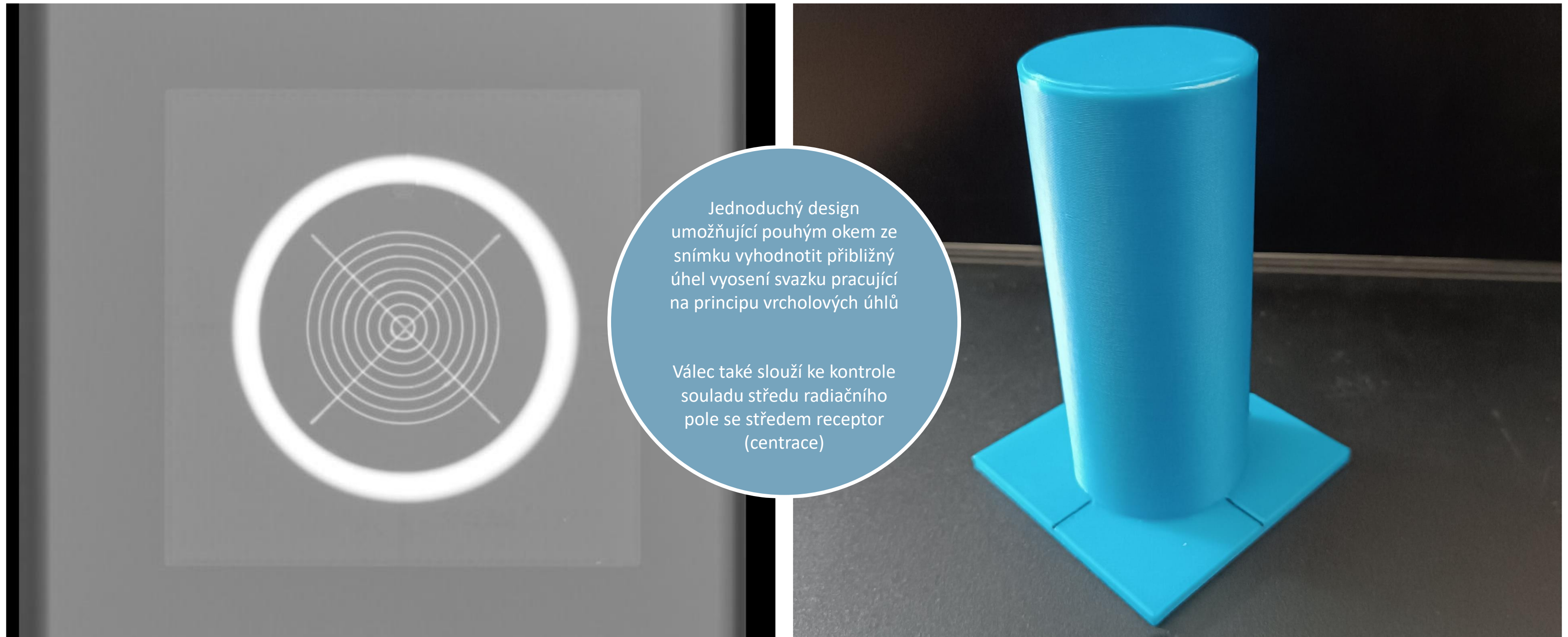
Nástroj pro rychlé porovnání jednotlivých zařízení mezi sebou

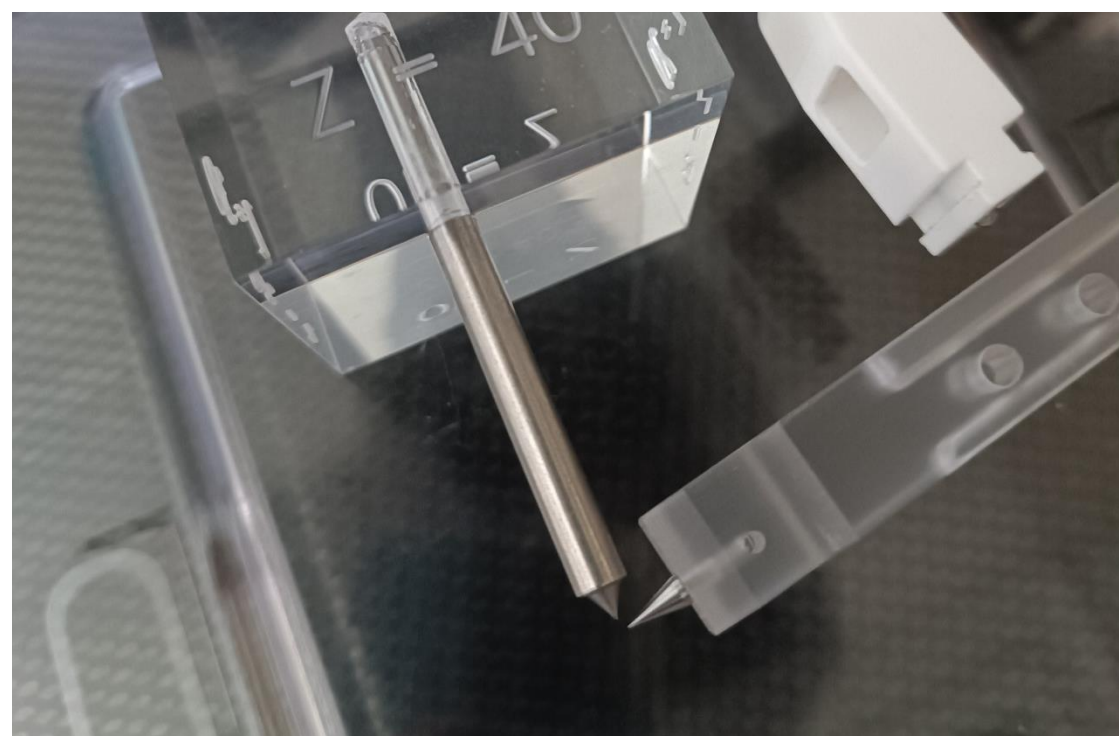
U nejmenšího rozměru otvorů narážíme na limity prostorového rozlišení tisku

Testovací válec

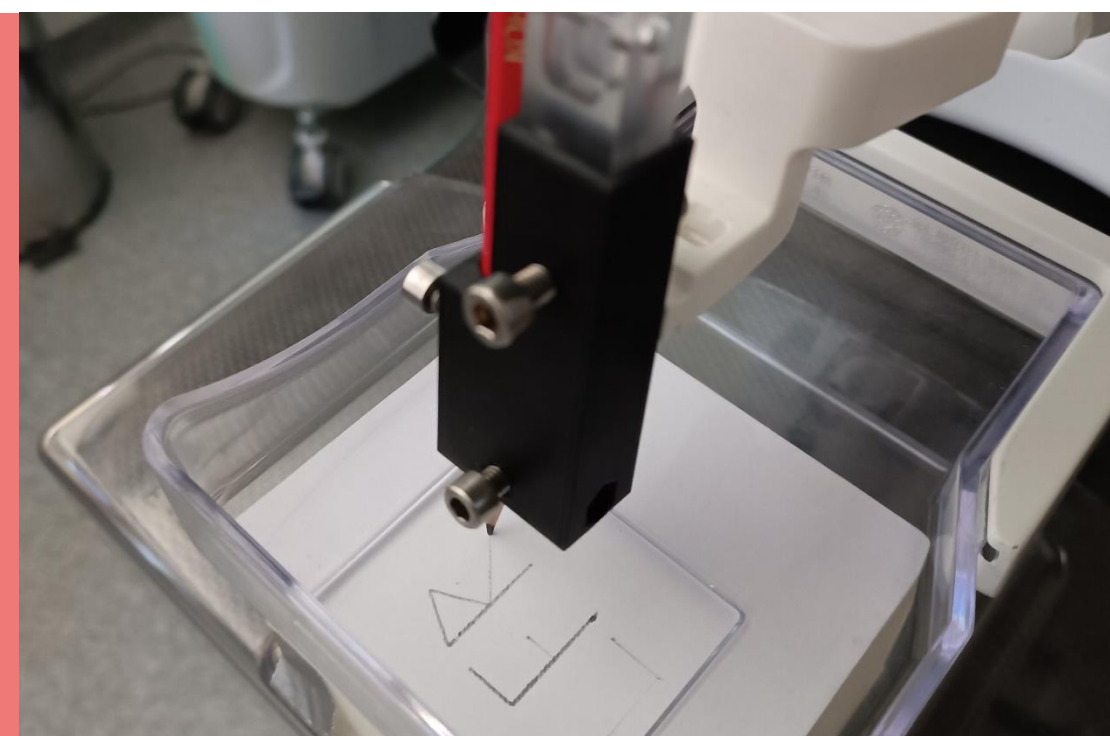

Pomůcka pro kontrolu správného zaměření při biopsii prsu pod mamografickou kontrolou

Prvek umožňuje kontrolu zaměřovacího systému při vertikálním i horizontálním přístupu

Možnost kontroly všech 3 os pohybu pro oba přístupy

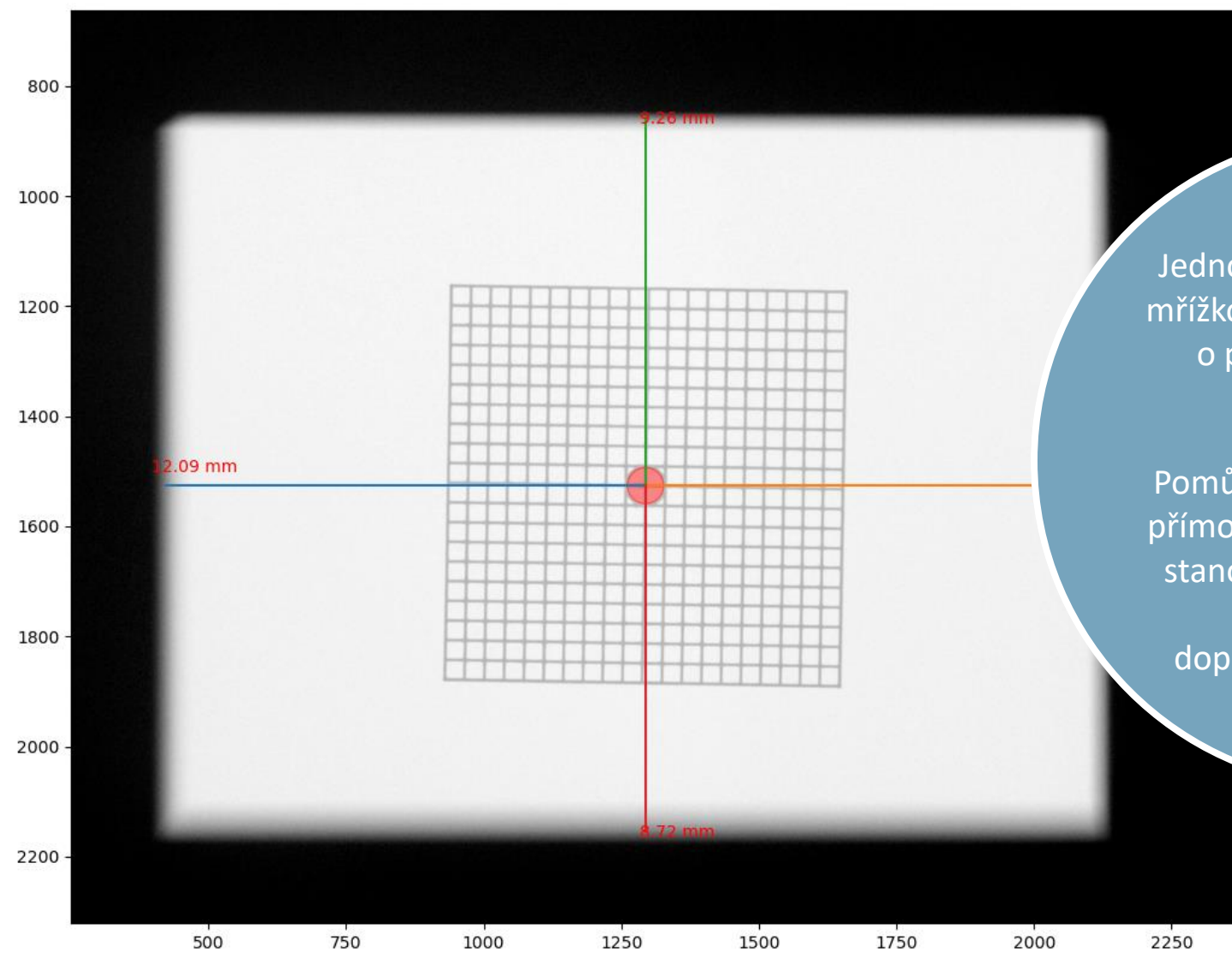
Výrobce dodávaná pomůcka umožňuje pouze vizuální kontrolu vzdáleností 2 hrotů

Možnost vizuální kontroly testovacího obrazce (zkreslení, nedokonalý obrazec...) + možnost ověřit délky jednotlivých posunů měřením

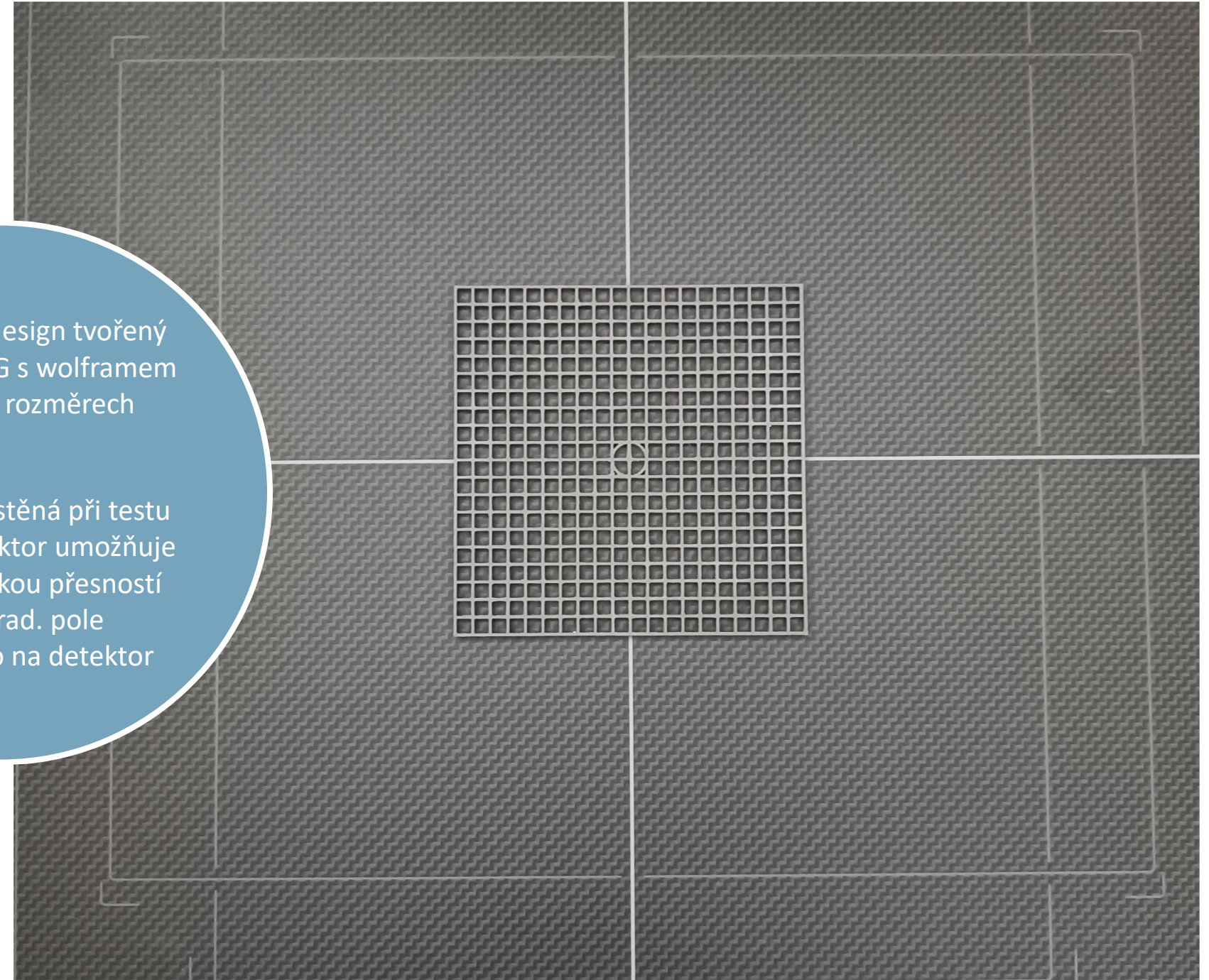

Prvek pro kontrolu velikosti radiačního pole

Jednoduchý design tvořený
mřížkou z PETG s wolframem
o přesných rozměrech

Pomůcka umístěná při testu
přímo na detektor umožňuje
stanovit s velkou přesností
velikost rad. pole
dopadajícího na detektor

Pomůcky usnadňující práci RF

Držák intraorálního detektoru

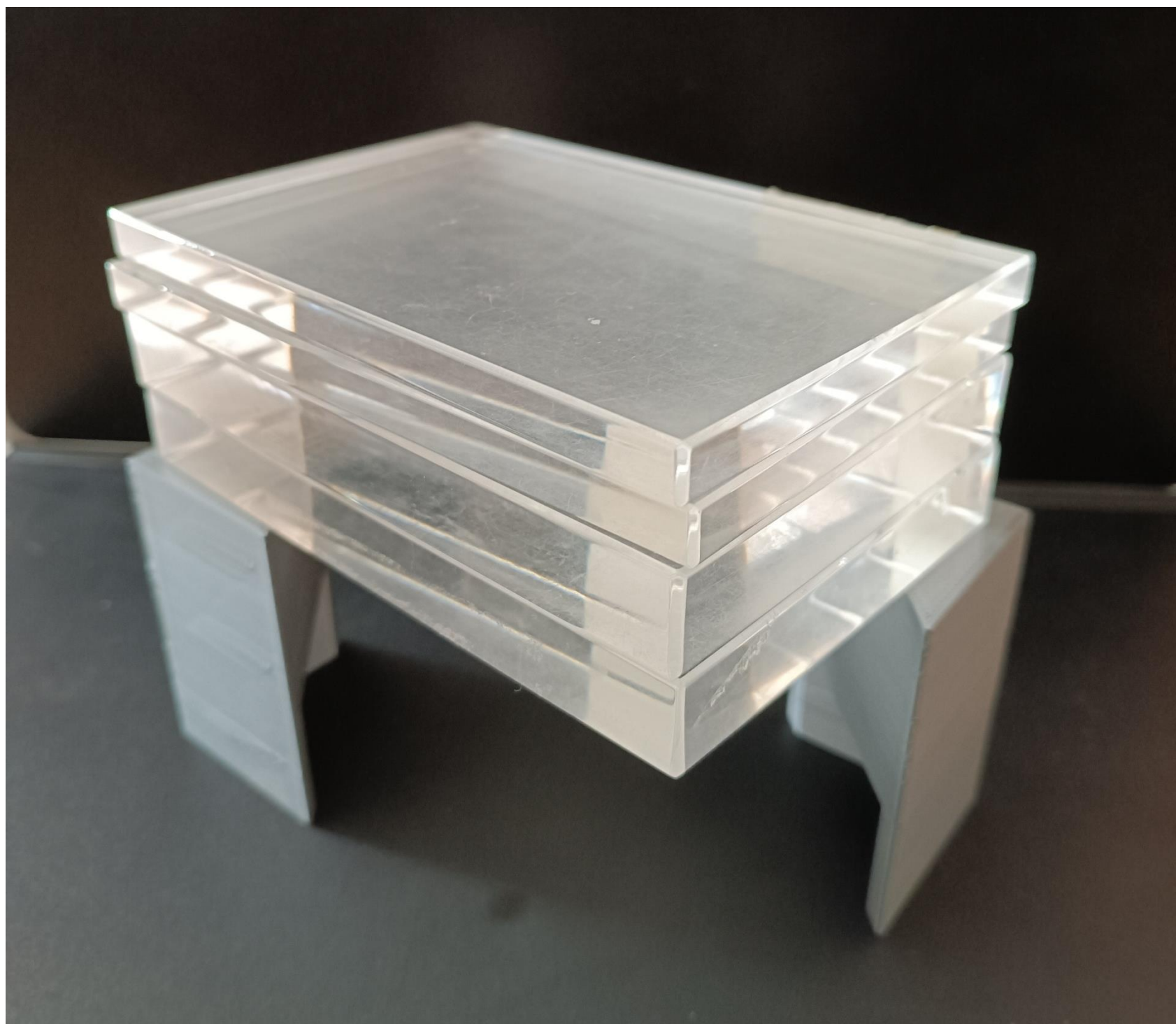

Umožňuje umístit detektor do vodorovné pozice pro testování fantomu

Pomůcky usnadňující práci RF

Držáky PMMA desek

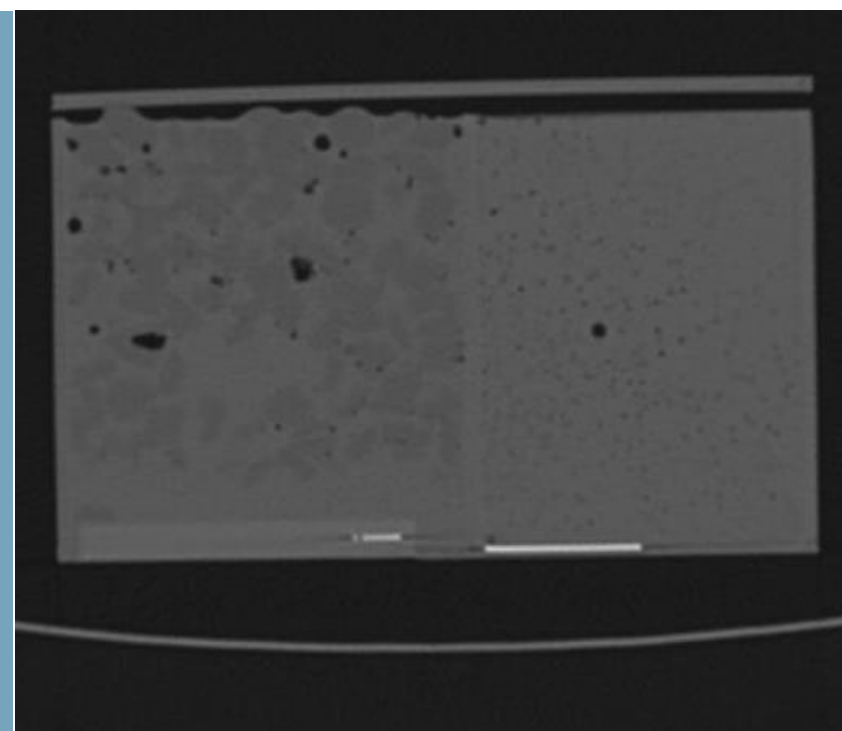
Vyvinuto na základě připomínkovaného doporučení ZPS
skiaskopie

Umožňuje umístění i většího množství desek/resp. jakéhokoli
těžšího fantomu přímo na detektor bez jeho poškození

Váha je z aktivní plochy detektoru přenesena na konstrukci
C-ramene

Možnost přizpůsobit odsazení od detektoru

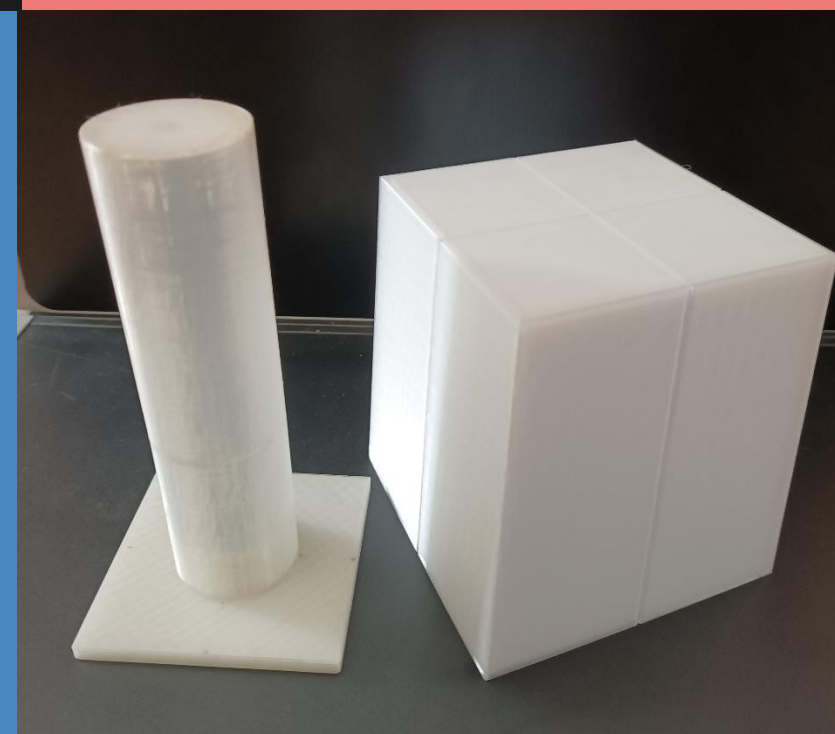
Vzorky pro testování
vlastností materiálů v rtg
svazcích

Různé verze 1.0 až X

Nevhodné zpracování
materiálů

Nevhodně zvolené prvky
degradující výsledek

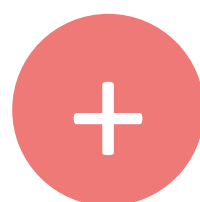

Shrnutí

3D tisk poskytuje skvělou možnost vytvořit testovací pomůcky na míru.

Pomůcky čistě 3D tisk + kombinace s dalšími vhodnými materiály

Díky segmentaci z CT možné simulovat anatomicky přesné struktury.

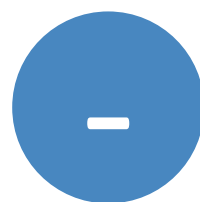

„Levná“ metoda

Mnohdy rychlejší proces získání pomůcky než v rámci standardního procesu ve zdravotnictví

Možnost tvorby přizpůsobených fantomů a pomůcek dle požadavků pracoviště

Široké spektrum použití

Návrh ≠ použitelný fantom

Komplikovaný výběr vhodných materiálů a jejich zpracování

Vhodné spíše pro relativní (srovnávací) měření než měření absolutní

Vyžaduje jistou dávku zkušeností a znalostí v oblasti 3D tisku (omezení tiskáren, volba materiálů, práce s modelovacími nástroji, atd.)

DĚKUJI ZA POZORNOST

Oddělení lékařské fyziky a radiační ochrany

FAKULTNÍ NEMOCNICE®
OLOMOUC